

Príklady na domácu úlohu z kvantovej teórie 2

Sada č.2

riešenia, prosím, odovzdajte do začiatku prednášky 15.03.2024

1. Starkov jav

Pri Starkovom jave uvažujeme atóm vo vonkajšom elektrickom poli E_{ext} . Energetické hladiny elektrónu vo vodíku v tejto situácii nevieme vypočítať presne. Poruchová teória tu príde veľmi vhod.

Pre statické elektrické pole E_{ext} vieme pripraviť len intenzity $E_{ext} \ll E_{in}$, kde E_{in} je pole od protónu v typickej atomárnej vzdialenosti a , kde a je Bohrov polomer. Pomer E_{ext}/E_{in} potom udáva, ako dobre bude poruchový rozvoj konvergovať a to z nasledovného dôvodu: ak by elektrón s protónom vytvoril elektrický dipól, jeho hodnota by bola rádovo $p \approx ea$. Pripomeňme, že potenciálna energia dipólu je v klasickej elektrostatike $U_{pot} = -\vec{p} \cdot \vec{E}$. Typické energie elektrónu v atóme vodíka sú preto rádovo $\varepsilon \approx eaE_{in}$ a takéto sú aj typické rozdiely medzi hladinami. Na druhej strane po zapnutí poľa E_{ext} , čo tu chápeme ako poruchu, možno očakávať $H' \approx eaE_{ext}$. Poruchový rad je rozvoj v mocninách $H' / (\varepsilon_n - \varepsilon_k) \approx eaE_{ext} / eaE_{in} = E_{ext} / E_{in}$.

Odhadnite intenzitu elektrického poľa E_{in} a okomentujte konvergenciu poruchového rozvoja pre energiu elektrónu E_n . **[2 body]**

2. Zbierka, kap.12, príklad A1: Starkov jav pre e^- v atóme H na druhej excitovanej hladine

(a) Aká je degenerácia druhej excitovanej hladiny elektrónu v atóme vodíka bez započítania spinu elektrónu?

(b) Ktoré maticové elementy poruchy majú šancu byť nenulové pre túto hladinu? Podobne ako v predchádzajúcom príklade poruchou je vonkajšie elektrické pole a jemu odpovedajúci $\hat{H}'$ je ten istý, ako bol pre prvú excitovanú hladinu prepočítanú na prednáške.

Integrály, ktoré dávajú nenulové maticové elementy H'_{ij} nepočítajte, avšak stručne zdôvodnite, prečo sú nulové tie, ktoré sú nulové.

Riešte pre elektrón bez spinu, keďže spin neinteraguje s $\vec{E}_{ext}$.

Podobný riešený príklad je v Zbierke, kap.12, príklad A1.

(c) Ako sa (len kvalitatívne) rozštiepi degenerovaná druhá excitovaná hladina vo vonkajšom elektrickom poli? Určte pretrvávajúce degenerácie rozštie-

pených hladín.

[2 body]

3. výskyt elektrónu v atóme H v stacionárnom stave s $n\ell m=200$

K porozumeniu Starkovho javu pre prvú excitovanú hladinu sme použili bez dôkazu, že v stave popísanom vlnovou funkciou $\varphi_{200}(\vec{r})$ je elektrón s vysokou pravdepodobnosťou v oblasti s $r > 2a$. Vypočítajte túto pravdepodobnosť. Na prednáške sme povedali, že výjde $7/e^2$.

Bolo to dôležité preto, aby sme mohli povedať, že v hybridnom stave Ψ_+ je elektrón väčšinou "pod protónom" bližšie ku kladnej doske kondenzátora, a teda jeho energia je znížená, zatiaľ čo v stave Ψ_- je to naopak a energia elektrónu je po zapnutí E_{ext} zvýšená.

Pomôcka: pri počítaní integrálu urobte substitúciu integračnej premennej $\rho_{NEW} = r/a - 2$. Ostáva spočítať integrály typu $\int_0^\infty t^N e^{-t} dt = N!$ [2 body]

4. jemná štruktúra hladiny s $n=3$

Na prednáške sme predviedli všeobecný výpočet pre jemnú štruktúru spektrálnych čiar elektrónu v atóme vodíka a na príklade sme spočítali jemnú štruktúru základnej a prvej excitovanej hladiny. Určte teraz jemnú štruktúru, vrátane degenerácie, druhej excitovanej hladiny. [2 body]